Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

8.4.2024

Työ- ja elinkeinoministeriö / Nico Steiner

VASTAUKSIA TYÖELÄMÄ- JA TASA-ARVOVALIOKUNNAN KUULEMISESSA ESITETTYIHIN KYSYMYKSIIN

Kysymys: Miksi puhtaasti poliittisia työtaisteluita ja poliittisluonteisia työtaisteluita ei erotella säännöksessä?

Suomessa järjestettävät poliittiset lakot ovat olleet poliittisluonteisiksi luokiteltavia. Jos enimmäiskeston rajoitus koskisi vain puhtaasti poliittisia työtaisteluita, jäisi se käytännössä merkityksettömäksi. Esityksessä ei ole arvioitu perustelluksi säätää enimmäiskestosta eri tavoin puhtaasti poliittisten työtaisteluiden osalta, vaikka niiden osalta on kansainvälisten sitoumusten perustella enemmän liikkumavaraa. Lakkojen aiheuttamat vahingolliset vaikutukset työnantajien toimintaan ovat samanlaisia riippumatta siitä, onko kyse puhtaasti poliittisesta tai poliittisluonteisesta lakosta.

Kysymys: Käytännön esimerkkejä täysin suhteettomista työtaisteluista

Nykyään myötätuntotyötaisteluihin ei liity suhteellisuusvaatimusta, joten niitä ei ole käsitelty tuomioistuimessa. Tästä syystä työ- ja elinkeinoministeriö ei pysty toimittamaan konkreettista esimerkkiä todellisesta tapauksesta.

Ehdotuksen mukaan esimerkkinä voisi olla tilanne, jossa myötätuntotyötaistelulla pysäytetään koko sen yrityksen toiminta, jonka työntekijät osallistuvat myötätuntotyötaisteluun, vaikka myötätuntotyötaistelu olisi mahdollista rajata siten, että myötätuntotyötaistelulla estettäisiin vain esimerkiksi raaka-aineiden tai kuljetuspalvelun toimittaminen pääriidan piirissä olevalle työnantajalle ja samalla aiheuttaen työnantajalle kohtuutonta vahinkoa.

Kysymys: Onko työntekijäkohtainen hyvitysseuraamus tarpeellinen? Onko huomioitava, että TyV otti potilasturvallisuuslain käsittelyn yhteydessä kantaa siihen, ettei seuraamuksia ole syytä kohdistaa yksittäiseen työntekijään?

Suomen työoikeudessa on lähtökohtana ollut työntekijäyhdistyksen vastuu lainvastaisesta työtaistelutoimesta. Tämä on ollut lähtökohtana myös eduskunnan käsitellessä vuonna 2022 potilasturvallisuuslakia. Potilasturvallisuuslain yhteydessä ehdotettiin yksittäiseen työntekijään kohdistettavaa uhkasakkoa, jonka tarkoituksena olisi ollut varmistaa, että asianomainen henkilö ryhtyy suorittamaan hänelle määrättyä asiakas- tai potilasturvatyötä. Tässä esityksessä puolestaan ehdotetaan yleisesti lainvastaisten työtaisteluiden seuraamusjärjestelmän tehostamista.

Nyt esityksessä ehdotetaan seuraamusjärjestelmää tehostettavaksi ensisijaisesti järjestölle tuomittavien hyvityssakkojen osalta. Tätä täydentää lisäksi työntekijäkohtainen hyvitys. Työ- ja

elinkeinoministeriö katsoo, että ennalta ehkäisevänä säännöksenä, joka vahvistaa lainvastaisten työtaisteluiden kieltoa, ehdotettavalle sääntelylle on esitetty hallituksen esityksessä riittävät perusteet.

Kysymys: Onko lainsäädännön arviointineuvoston lausunto otettu huomioon?

Hallituksen esityksessä on selostettu tarkemmin, millä tavalla arviointineuvoston lausunto on huomioitu. Lainsäädännön arviointineuvoston lausunnon johdosta on joiltain osin täsmennetty esityksen perusteluita ja lisätty tilastotietoa työtaisteluihin menetetyistä työpäivistä keskeisimmissä verrokkimaissa.

Kysymys: Onko prosessiteollisuudessa mahdollista enää järjestää poliittista työtaistelua?

Prosessiteollisuudessa, kuten esimerkiksi kaivoksilla, kemianteollisuudessa tai lääketeollisuudessa, 24 tunnin työnseisauksen vaikutukset eivät tosiasiassa rajoitu 24 tuntiin johtuen prosessien alas- ja ylösajovaiheiden pituudesta. Jotta poliittisten lakkojen vaikutukset saataisiin prosessiteollisuudessa rajattua yhdenvertaisesti enintään 24 tuntiin kuten muillakin toimialoilla, ehdotetaan esityksessä erityistä säännöstä, jonka mukaan työnseisaus on järjestettävä siten, ettei siitä aiheudu häiriöitä tuotantotoimintaan ennen työnseisausta tai sen päättymisen jälkeen, jos tällaiset häiriöt ovat kohtuudella vältettävissä toimeenpanijan käytettävissä olevin keinoin. Tämä velvollisuus ei kuitenkaan estä poliittisen työnseisauksen toimeenpanoa. Säännöksen tarkoituksena on, että tuotantotoimintaa voidaan pitää käynnissä mahdollisimman normaalisti ennen poliittista työnseisausta ja jatkaa mahdollisimman vähin häiriöin työnseisauksen päättymisen jälkeen ja siten välttää poliittisen työnseisauksen vaikutusten ulottuminen poliittisen työnseisauksen ulkopuoliseen aikaan. Tarkoituksena on, että poliittinen työnseisaus järjestettäisiin, jos se on mahdollista, siten, että käynnissä olevia prosesseja ei tarvitsisi ennen työnseisausta ajaa kokonaan alas ja sen jälkeen taas ylös siten, että työnseisauksen vaikutukset tosiasiassa ulottuisivat hyvinkin pitkälle ajalle.

Ehdotettu säännös ei estä poliittisia työtaisteluita prosessiteollisuudessa. Hallituksen esityksen perusteluiden mukaan, jos työtaistelua rajaamalla ei voida toteuttaa työnseisausta siten, ettei siitä aiheudu vaikutuksia myös työnseisauksen ulkopuolisena aikana, olisi poliittinen työnseisaus kuitenkin mahdollista järjestää.

Kysymys: Mikä vaikutus myötätuntotyötaisteluita koskevalla rajoituksella on ammatilliseen yhdistymisvapauteen? Muuttuuko järjestelmä kokonaan, vai pysyykö myötätuntotyötaistelulla painoarvoa?

Ammatilliseen yhdistymisvapauteen kuuluu myös lakko-oikeus ja oikeus myötätuntotyötaisteluihin. Ehdotuksilla ei rajoitettaisi oikeutta omaan työnantajaan kohdistuvan primäärityötaistelun toimeenpanemiseen.

Myötätuntotyötaisteluiden käytölle asetettaisiin ehdotuksessa pelisäännöt. Lähtökohtaisesti myötätuntotyötaistelut olisivat jatkossakin sallittuja, mutta ne olisi kohdennettava ehdotuksen mukaisesti. Sääntelyllä turvataan pääriidan ulkopuolisten oikeuksia.

Työrauhavelvollisuuden ulkopuolella toteutettavat myötätuntotyötaistelut olisivat pääsääntöisesti edelleen toteutettavissa nykyiseen tapaan. Työrauhavelvollisuuden ulkopuolella ei ehdotuksella

rajoitettaisi lainkaan sellaisia myötätuntotyötaisteluita, joilla tuettavan primäärityötaistelun tavoitteena on työehtosopimuksen aikaansaaminen. Rajoitukset olisivat siten suppea-alaisia.

Työrauhavelvollisuuden vallitessa turvattaisiin jatkossakin laaja mahdollisuus myötätuntotyötaisteluiden toimeenpanemiseen, sillä rajoitukset koskisivat vain tarpeettoman laaja-alaisesti ja vahingollisesti pääriidan ulkopuolisiin kohdentuvia myötätuntotyötaisteluita. Sääntelyn tarkoituksena olisi se, että myötätuntotyötaistelut toimeenpantaisiin sellaisella tavalla, että pääriitaan nähden sivullisille aiheutuva haitta ja vahinko minimoituisivat, mutta työtaistelulla saavutettaisiin silti riittävä painostusarvo. Nykyisinkin myötätuntotyötaisteluita kohdennetaan vastaavalla tavalla kuin ehdotuksessa esitetään.

Ehdotettavien muutosten seurauksena joissain tapauksissa työnantajan neuvotteluasema vahvistuu myötätuntotyötaisteluiden vaikuttavuuden heikentyessä. Myötätuntotyötaistelut ovat merkittävä painostuskeino niille erityisesti pienemmille ammattiliitoille, joiden painostusvaikutus ei yksinään ole riittävä.

Kysymys: Testataanko kv-sitoumuksiin liittyviä rajoja tahallaan?

Kansainvälisten sitoumusten lainsäätäjälle antama liikkumavara on tulkinnanvarainen, mikä näkyy myös lausunnonantajien näkemyseroista. Esityksessä on pyritty tarkkaan ottamaan huomioon kansainvälisten sitoumusten asettamat rajat lainsäätäjälle. Lainvalmistelun yhteydessä kuultiin asiantuntijoita erityisesti ILOn sopimusten osalta. Työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan kansainvälisistä sitoumuksista ja erityisesti ILOn valvontakäytännöstä ei ole löydettävissä selkeitä esteitä ehdotettavalle lainsäädännölle.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa ei esitetty esteitä ILOn sopimusten kannalta ehdotetulle lainsäädännölle.